

ASiantuntijuus edellä – Korkeakoulujen uusi erikoistumiskoulutus Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2013:7

Tekniikan akateemiset TEK, Uusi Insinööriliitto UIL, Suomen Ekonomiliitto SEFE, Tradenomiliitto TRAL ja Agronomiliitto lausuvat Asiantuntijuus edellä – Korkeakoulujen uusi erikoistumiskoulutus -työryhmän raportista seuraavaa:

Liitot pitävät työryhmän raporttia varsin onnistuneena ja näkevät erikoistumiskoulutusten täydentävän korkeakoulujen koulutustarjontaa sekä tarjoavan korkeakouluille keinon vastata muuttuviin työelämän ja yksilöiden osaamistarpeisiin. Erityisesti liitot haluavat nostaa raportista esille seuraavaa:

- Erikoistumiskoulutuksilla on oltava selkeät säädökselliset puitteet koulutusten aseman ja yhtenäisen profiilin aikaansaamiseksi. Juridisen sääntelyn tulee kuitenkin raamittaa erikoistumiskoulutuksia mahdollisimman väljästi. Erikoistumiskoulutukset on määriteltävä osaksi suomalaista tutkintojärjestelmää.
- Työryhmän esityksen mukaisesti erikoistumiskoulutusten käynnistämisen prosessin tulee perustua sopimusmenettelyyn. Kehittämistyön tulee perustua osaamisen jakamiseen ja verkostomaiseen työskentelyyn. Jotta erikoistumiskoulutuksille pystytään luomaan vahva brändi ja asema, tulee erikoistumiskoulutusten olla työelämälähtöisiä ja ne tulee suunnitella yhteistyössä korkeakoulujen ja työelämän kesken.
- Erikoistumiskoulutusten tulee pohjautua pitkäjänteiseen suunniteluun, kehitystyöhön ja jatkuvuuteen. Korkeakoulujen rahoitusmalleihin on luotava kannusteita erikoistumiskoulutuksen tarjoamiselle.
- Erikoistumiskoulutusten rahoittamiseksi on tärkeää varmistaa yksilölliset mallit koulutuksen rahoittamiseen.
- Erikoistumiskoulutus-nimikettä tulee vielä pohtia. Selkeämmin nykyisestä nimikkeistöstä eroava nimi erottaisi erikoistumiskoulutukset nykyisistä erikoistumisopinnoista ja -koulutuksista, ja helpottaisi luomaan erikoistumisopinnoille selkeän, muusta täydennyskoulutustarjonnasta erottuvan brändin.
- Erikoistumiskoulutuksista säädettäessä on uudistettava myös tuloveroa koskevia säädöksiä siten, että koulutusten kustannukset on vähennettävissä kokonaisuudessaan henkilöverotuksessa.

Työryhmän esityksen mukaan erikoistumiskoulutuksille on luotava riittävät ja selkeät säädökselliset puitteet. Liitot katsovat, että säännöstöä tulee selkeyttää. Erikoistumiskoulutukset tulee määritellä työryhmän esityksen mukaisesti Suomen tutkintojärjestelmään. Liitot näkevät kuitenkin, että sääntelyn tulee olla mahdollisimman kevyttä ja korkeakoulujen tulisi raportin esityksen mukaisesti pystyttävä sopimusmenettelyllä sopimaan erikoistumis-

koulutusten toteuttamisesta. Työryhmän esitys erikoistumiskoulutuksista pidettävästä rekisteristä selkeyttää nykyistä tilannetta, jossa koulutusten löytäminen on koettu hankalaksi.

Erikoistumiskoulutusten suunnittelun ja jatkokehittämisen tulee perustua koulutusala-kohtaiseen yhteistyöhön, jonka tavoitteena tulee olla mm. työnjaon selkeyttäminen, erikoistumiskoulutusten konseptin kehittäminen ja osaamisen jakaminen. Tällaisesta alakohtaisesta yhteistyöstä esimerkkinä toimii ”Tekniikan alan yliopistollisen erityisosaamisen tarpeet, kysyntä ja osaamisen kehittämisen mallintaminen” (TekTäk) -hanke, jonka pohjalta on rakentunut tekniikan alan täydennyskoulutuksen kehittämisen yhteistyöfoorumi. Jotta erikoistumiskoulutukset vastaavat hyvin työelämän ja osaamisen kehittämistarpeisiin, on niiden oltava työelämälähtöisiä ja yhteistyössä korkeakoulujen ja työelämän kesken suunniteltuja. Liitot näkevät erittäin tärkeänä, että työelämäyhteys toteutuu vahvasti erikoistumisopintojen toteutuksessa ja erikoistumiskoulutuksissa panostetaan opiskelun monimuotoisuuteen.

Erikoistumiskoulutukset on toteutettava siten, että niiden suorittaminen on joustavaa ja ne ovat suoritettavissa myös osina. On tärkeää, että erikoistumiskoulutuksia muodostuu tieteenalojen rajapinnoille. Yhtälailla liitot pitävät tärkeänä tutkimukselliseen tietoon perustuvien, asiantuntemusta syventävien erikoistumisopintojen tarjoamista. Kuten työryhmä esittää, on erikoistumiskoulutuksissa jätettävä tilaa yksilöllisille koulutuspoluille ja mahdollistettava se, ettei esimerkiksi yliopistojen alemman korkeakoulututkinnon tai vanhan tutkintojärjestelmän mukaisen opistoasteen tutkinnon suorittaneiden mahdollisuuksia suorittaa erikoistumiskoulutuksia rajoiteta. Aikaisemmin hankittu osaaminen tulee tunnistaa ja tunnustaa erikoistumiskoulutuksiin hakeuduttaessa ja se on voitava hyväksilukea erikoistumiskoulutusten opiskelijavalinnoissa. Jotta erikoistumiskoulutukset erottuisivat selvästi muusta, usein lyhyempikestoisesta, täydennyskoulutustarjonnasta, on niiden minimilaaajuudeksi määriteltävä 30 opintopistettä.

Yliopistolain 2 §:ssä ja ammattikorkeakoululain 4 §:ssä on määritelty näiden korkeakoulujen tehtävät. Molemmille korkeakoulusektoreille on lainsäädännön mukaan asetettu tehtäväksi elinikäisen oppimisen edistäminen. Työryhmän esityksen mukaisesti erikoistumiskoulutus tulee integroida osaksi korkeakoulujen kokonaistoimintaa. Erityisen tärkeänä liitot pitävät sitä, että korkeakoulujen rahoitusmallit tulevat sisältämään kannustimia erikoistumiskoulutusten kehittämiseen ja niiden tarjoamiseen. Toivottavaa olisi, että vähintäänkin muutama korkeakoulu painottaisi täydennyskoulutustehtävää, jolloin siihen kohdentuisi myös erillistä strategiaperusteista rahoitusta. Erikoistumiskoulutusten tarjoajalle tulee muodostua kannattava, toimiva ansaintalogiikka.

Tutkintotavoitteisen koulutuksen maksuttomuus ohjaa koulutuskysyntää osin epätarkoituksenmukaisesti. Erikoistumiskoulutusten kysyntään vaikuttaa ratkaisevasti maksuttoman, tutkintotavoitteisen koulutuksen. Erikoistumiskoulutukset voivat tehostaa

koulutusjärjestelmää vähentämällä tarpeetonta useiden tutkintojen suorittamista ja akateemisten jatko-opintojen käyttöä täydennyskoulutuksena ilman todellista aikomusta tutkinnon suorittamiseen. Erikoistumiskoulutusten rahoittamiseksi on tärkeää varmistaa yksilölliset mallit koulutuksen rahoittamiseen. Kun yksilön rahoitusvastuu kasvaa, tarvitaan myös toimiva henkilökohtaisten koulutustilien malli (Mielityinen & Lehtinen, 2012).

Liitot katsovat, että erikoistumiskoulutusten nimen tulisi tuoda koulutuksille selkeä brändi ja profiili. Nykyisestä nimikkeistöstä eroava nimi erottaisi erikoistumiskoulutukset nykyisistä erikoistumisopinnoista, auttaisi luomaan erikoistumisopinnoille selkeän muusta täydennyskoulutustarjonnasta erottuvan brändin, lisäksi erikoistumiskoulutuksen houkuttelevuutta, edesauttaisi niiden tunnetuksi tekemistä ja tukisi niiden markkinointia. Työryhmän esitys erikoistumiskoulutuksen minimilaajuuden määrittämisestä asetuksella tukee selkeän perusformaatin luomista ja erottaa erikoistumiskoulutukset lyhytkestoisemmasta täydennyskoulutustarjonnasta. Erikoistumiskoulutuksille tulisi luoda selkeä tuoteseloste, jossa määritellään koulutuksen nimen ja laajuuden lisäksi mm. osaamistavoitteet, päämäärät, osallistujakohderyhmä sekä koulutuksen sijainti osaamisen viitekehityksessä.

Aikuiskoulutuksen verokohtelua uudistettaessa tulee tarkastelussa huomioida myös erikoistumiskoulutukset. Verokohtelun lähtökohtana tulee olla uralla etenemisen mahdollistaminen, työvoiman ammatillisen liikkuvuuden ja työurien pidentämisen edistäminen. Työntekijän tulee voida vähentää tulonhankintamenot todellisen suuruusina veronalaisista tuloista. Lisäksi liitot katsovat, että työn vuoksi hankitun koulutuksen menot on voitava aina vähentää kokonaisuudessaan henkilöverotuksessa. Tällaisesta koulutuksesta työnantajan maksamana ei saa muodostua palkkaetua. Erikoistumiskoulutuksista säädettäessä on tältä osin tehtävä muutoksia myös tuloverotusta koskeviin säädöksiin.

Helsingissä 19.9.2013

Tekniikan akateemiset TEK
Uusi Insinööriliitto UIL
Suomen Ekonomiliitto SEFE
Tradenomiliitto TRAL
Agronomiliitto

Lisätiedot:

Asiamies Sanja Mursu, TEK, puh. 040 515 9978
Johtaja Hannu Saarikangas, UIL, puh. 0201 801 820
Asiamies Minna Nieminen, SEFE, puh. 0400 413 493
Asiamies Johanna Tuovinen, TRAL, puh. 040 836 8349
Asiamies Heidi Hännikäinen, Agronomiliitto, puh. 040 901 1645